

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54. DOI:
<https://doi.org/10.54557/karataysad.1096368>

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 31.03.2022

Makale Kabul Tarihi: 28.04.2022

İHTİSAS KÖRLÜĞÜNE KARŞIT BİR SOSYOLOJİ ANLAYIŞININ MÜMKÜNLÜĞÜ: KURTULUŞ KAYALI ÜZERİNE BİR OKUMA

Berkay Çetin*

“Resmî olarak tanımlanmış disiplinlerin resmî literatürünü
okumakta hiçbir zaman çok iyi olmamışım. Ayrıca, sosyal
bilimlerin toplumda ne olup bittiğinin bilgisi üzerinde tekel
sahibi olduğunu da hiçbir zaman düşünmemişimdir.”

Howard S. Becker (2016, s. 8)

“Halbuki, hiç bir âlim (realitelerin teklifiğini ve bütünlüğünü
görmezlikten gelen) bir *ihtisas körlüğü* içinde kalarak gerçek
âlim olamaz.”

Amiran Kurtkan Bilgiseven (1982, s. 205)

Öz

Bu çalışmada, toplumu anlama yönünde sosyolojinin diğer disiplinlerle/alanlarla ilişkisi, Kurtuluş Kayalı merkeze alınarak tartışılmıştır. Çalışma kapsamında, Kayalı'nın eserlerinden yola çıkılarak, tarih, edebiyat ve sinemanın toplumu anlamada genel olarak sosyal bilimcilere, özel olarak da sosyologlara ne gibi katkılar sunabileceği sorunsallaştırılmıştır. Kayalı'nın söz konusu alanlara yönelimini daha doğru tespit edebilmek için de akademik formasyonu, eserleri ve danışmanlığını üstlendiği yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarına dair kısa bölümler kaleme alınmıştır. Böylelikle, çalışma kapsamında, sosyal bilimler alanında bir tür disiplinler arası eğilimin, sosyal bilim icracılarına ne gibi imkânlar sunabileceği hususu da art alanda tartışma konusu edinilmiştir. Anlamacı, yorumlayıcı yaklaşımın esas alındığı çalışmada, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmaya konu edinilen sosyoloğun eserlerinden, yani doğrudan birincil kaynaklar üzerinden, üç tema ekseninde okuma gerçekleştirilmiştir. Tarih, edebiyat ve sinema ekseninde yürütülen

* Arş. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, berkay.cetin@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2759-7284.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

tartışmanın neticesinde, salt bir disiplinde yahut alt disiplinde uzmanlaşmanın bir tür körlüğü (ihtisas körlüğünü) beraberinde getirebileceği vurgulanmıştır. Kayalı'nın, bu tür bir körlükten (ihtisas körlüğünden) uzak bir biçimde, farklı alanlardan beslenerek Türk toplumunu anlamaya yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır. Kayalı'nın toplumu anlama yolunda beslendiği isimlerin de daha ziyade edebiyatçılar, sinemacılar, karikatüristler vb. olduğu gözlemlenmiştir. Ek olarak, Kayalı'nın Türkiye'deki entelektüel alana ve bu alanın aktörlerine yönelik gündelik siyasete dönüklük ve güncel sorunlarla sınırlı olmanın yanı sıra belirli bir disiplinle veya alanla sınırlı kalmaya yönelik olarak da eleştiriler getirdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kurtuluş Kayalı, Disiplinlerarasılık, İhtisas Körlüğü.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

The Possibility of a Sociological Understanding Against the Blindness of Specialization: A Reading on Kurtuluş Kayalı

Abstract

In this study, the relationship of sociology with other disciplines/fields in terms of understanding society is discussed by centring Kurtuluş Kayalı. Within the scope of the study, in the context of Kayalı's works, it has been problematized how history, literature and cinema can contribute to social scientists in general and sociologists in particular in understanding society. In order to more accurately determine the tendency of Kayalı to the aforementioned fields, short chapters on his academic training, works and master's and doctoral thesis that he supervised are written. Thus, within the scope of the study, it is also discussed what opportunities interdisciplinary tendencies in the field of social sciences can provide opportunities for social scientists. Document analysis technique was used in the study which based on hermeneutic approach. Kayalı's works, that are directly from the primary source, have been read. As a result of the discussion carried out on the axis of history, literature and cinema, it has been emphasized that specialization in only one discipline or sub-discipline can bring a kind of blindness (blindness of specialization). It has been concluded that Kayalı, far from this kind of blindness (blindness of specialization), tends to understand Turkish society by benefitting from different fields. The names that Kayalı benefitted to understand society are mostly literary figures, filmmakers, cartoonists, etc. have been observed. In addition, it has been seen that Kayalı has criticized the intellectual field in Turkey and the actors of this field for being limited to a specific discipline and/or field, as well as being limited to daily politics and current problems.

Keywords: Kurtuluş Kayalı, Interdisciplinarity, Blindness of Specialization.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Giriş

Bilim alanlarında uzmanlaşma, yani ihtisaslaşma, farklı bilim alanları arasındaki bağı zayıflatabildiği gibi, aynı zamanda, doğası gereği farklı epistemolojik ve metodolojik kaynaklardan beslenmesi gereken bilim alanlarının gelişimini de sekteye uğratabilmektedir. Salt bir alanda yahut alt alanda çalışmalar üretmek, okumalar yapmak, hem diğer alanlara karşı körlüğü beraberinde getirmekte hem de sosyal bilimler alanında bir tür kısır döngüye sebebiyet vermektedir.

Bilindiği üzere, *Sosyal Bilimleri Açın* (Gulbenkian Komisyonu, 2016), *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* (Bora, Sökmen ve Şahin, 2013) gibi çalışmalar, bu probleme odaklanmış ve sosyal bilimler özelinde, ihtisaslaşmanın beraberinde getirdiği sorunlara değinerek disiplinler arası¹ çalışmaların önemini vurgulamıştır. Bu önemin ötesinde, salt disiplinler arası çalışmalarla değil, aynı zamanda farklı kaynaklardan beslenmenin bilim dallarının gelişimine hizmet edebileceği fikri, söz konusu iki metinde de ortak olan noktadır. Stefan Collini'nin de belirttiği üzere "Genel olarak, disiplinlerin haritasında son otuz yılda meydana gelen en belirgin değişiklikler, gittikçe daha fazla uzmanlaşan alt-disiplinler oluşması ve disiplinler arası girişimin çeşitli biçimlerinin artması gibi, görünüşte birbiriyle çelişen, en azından çatışan biçimlere bürünmüştür." (2019, s. 48).

Türk sosyolojisi özelinde ise farklı alanlardan/disiplinlerden beslenmek yahut sosyologların farklı alanlarda eserler üretmesi, mezkûr iki metinden çok daha öncesine dayanmaktadır.

Sosyolojinin kurumsallaşma aşamasından ve sonrasında yükseköğretim kurumlarında yaygınlık kazanmasından önce birçok

¹ Disiplinler arasılığı, XIX. yüzyıl Batı bilim dünyasında meydana gelen ve disiplinler ayrışmalarının gündeme gelmesi ve gelişmesine bir tepki olarak doğan yaklaşım olarak özetlemek mümkündür (Değirmenci, 2011, s. 75). Ancak çalışma kapsamında salt disiplinler tartışmalarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Kayalı'nın karikatüristlere ilişkin ifadelerinde de görülebileceği üzere, farklı alanların da sosyolojik tahayyül ve Türk toplumunu anlamaya yönelik katkıları da tartışılmıştır.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

sosyoloğun aslında sosyoloji formasyonuna sahip olmadığı görölmektedir. Tarihsel koşullar göz önünde bulundurulduğunda bu duruma şaşırmamak gerekmektedir. Zira Türkiye’de her ne kadar erken tarihte sosyolojinin bir kürsü olarak kurulduğu çok sık söylene de bölüm olarak açılması, yani özerk bir bölüm olarak farklı yükseköğretim kurumlarında varlık göstermesi, yakın tarihlere dayanmaktadır. Felsefe Bölümü’nden ayrılarak ilk sosyoloji bölümünün kurulması 1961-1962 eğitim öğretim yılına uzanırken doğrudan doğruya özerk olarak bir sosyoloji bölümünün kurulması, Hacettepe Üniversitesi bünyesinde 1964 yılında gerçekleşmiştir (Güngör Ergan, 2018, s. 620). Bu durumda, 1960’lardan önce doğrudan sosyoloji formasyonuna sahip olan Türk sosyoloğunun sayısının azlığına şaşırmamak gerekmektedir. Özellikle ilk dönem sosyologlarının, yani Kayalı’nın (2005, s. 43) değindiğı üzere Türkiye’nin ilk sosyologları olarak anılan Said Halim Paşa, Ahmet Cevdet Paşa, Ziya Gökalp ve Prens Sabahaddin’in salt sosyolog olmasının ötesinde özellikleri olduğu da unutulmamalıdır. Hatta söz konusu isimlerin formasyonel bağlamda sosyolog olmamaları, birbirinden çok farklı alanlarda eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde bulunmaları da doğaldır. Zira kurumsallaşma, özellikle anılan isimler arasında Gökalp’in çabaları sayesinde vücut bulmuş, sosyolojinin Türkiye’de özerk bir bölüm hüviyetiyle yükseköğretim kurumlarında yerini alması ise ancak 1960’lı yıllarda gerçekleşmiştir. Gelgelelim 1960’lardan sonra da sosyoloji bölümleri aniden yaygınlık kazanmamıştır. Örnek verilecek olursa 1984’te Türkiye’de sosyoloji bölümlerinin sayısı 11’ken, 2014 yılı itibarıyla bu sayı 79’a yükselmiştir (Parin ve Demirci, 2014, ss. 371-378). Günümüzde ise 146 üniversitenin sosyoloji alanında -lisans düzeyinde- eğitim öğretim faaliyetlerini yürüttüğü görölmektedir (“yokatlas.yok.gov.tr”, t.y.).

Türk sosyolojisinde ihtisaslaşmayı elbette bölümlerin gelişmesi ve sayılarının artması ile eş değer bir biçimde okumamak gerekmektedir. Bunun en büyük kanıtını, 2008 yılında M. Çağatay Özdemir’in (2008) derlediğı *Türkiye’de Sosyoloji* adlı geniş kapsamlı çalışmada görmek mümkündür. Bu çalışmada, ilk ciltte 36, ikinci ciltte ise 33 sosyolog

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

inceleme kapsamına alınmıştır. İncelendiğinde, söz konusu ciltlerdeki sosyologların çoğunun, formasyonel bağlamda sosyolog olmadığı görülebilir. Söz konusu ciltlerde tarih, iktisat, siyaset bilimi gibi çeşitli alanlardan farklı isimler, sosyolog olarak önemsenmekte ve ele alınmaktadır. Yine 1960’lardan² önceki sosyologlarda olduğu gibi 1960 sonrası akademik kariyerlerini devam ettiren sosyologlarda da bu durum gözlemlenmektedir. Zira mezkûr tarihten önce her ne kadar sosyoloji özerk bir bölüm değilse de sonrasında da sosyolojinin doğası gereği, farklı alanlardan beslenen bilim insanlarının sosyolog olarak görüldüğü/önemsendiği dikkat çekmektedir. Kısacası, günümüzde son derece yaygınlık kazanan bölümler içerisinde mezun olan sosyologların mezkûr ciltlerdeki sosyologlarla bundan elli yahut yüz sene sonra karşılaştırılması, ilginç sonuçlar doğrulabilir.

Belirli bir bilim alanında uzmanlaşmanın bilim insanı olmakla eş değer görülemeyeceğine ilişkin en keskin vurgulardan birini Amiran Kurtkan Bilgiseven’in bir ifadesinden anlamak mümkündür. Kurtkan Bilgiseven’e göre, “hiçbir âlim (realitelerin tekliliğini ve bütünlüğünü görmezlikten gelen) bir *ihtisas körlüğü* içinde kalarak gerçek âlim olamaz.” (1982, s. 205).

Bu bağlamda, çalışma kapsamında Kurtuluş Kayalı’nın Türk toplumunu anlamaya yönelik çalışmalarında farklı bilgi kaynaklarından nasıl beslendiği sorusuna, ihtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü tartışması üzerinden odaklanılmıştır. Kurtuluş Kayalı’nın farklı alanlara yönelimleri, farklı alanlardan nasıl beslendiği, bu alanların sosyolojiye, sosyolojik düşünceye ne gibi katkılarının

² Türkiye’de sosyolojinin 1960’larla birlikte başladığını söylemek doğru değildir. Doğan Ergun’a (1973, s. 5) göre, Türkiye’de 1960’lar bir milat olarak kabul edilecekse dahi, söz konusu tarihi sosyolojiye duyulan ihtiyacın görünürlük kazandığı tarih olarak değerlendirmek gerekmektedir. Yoksa 1960’ları yahut kürsünün kuruluş yılı olarak görülen 1914’ü sosyolojinin Türkiye’deki başlangıcı olarak anmak, sosyolojiyi yükseköğretim düzeyinde kurumsallaşma ile bir tutmak anlamına gelecektir. Böylesi bir yaklaşımın bilim insanlarını ve sosyoloji tarihi araştırmacılarını sevk edeceği yanlışların anlaşılması için Eğribel’in (2016) çalışmasına bakılabilir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

olduğunu/olabileceğini anlamayı amaçlayan bu çalışma, Kayalı'nın eserlerinden yola çıkarak sosyolojinin farklı disiplinlerle ne gibi temaslarının olabileceğini de tartışmaya açmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada, anlamacı, yorumlayıcı yaklaşımın esas olduğu nitel yöntem esas alınmıştır. Çalışmanın doğasına ek olarak, çalışmaya konu edilen sosyologun/düşün insanının bilimsel/düşünsel tutumu da böylesi bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Zira Akpolat'ın (2018, s. 93) değindiği üzere, Kurtuluş Kayalı'nın kendi çalışmalarında da hümaniter-anlamacı-emik bir yaklaşım hâkimdir. Çalışmada uygulanan teknik ise doküman analizidir. "Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir." (Kıral, 2020, s. 173). Bu kapsamda, çalışmada esas olarak Kurtuluş Kayalı'nın eserlerine ve konuşmalarına yani doğrudan doğruya birincil kaynaklara odaklanılmakta ancak yer yer ikincil kaynaklardan da yararlanılmaktadır. Aynı zamanda çalışmada sosyolojinin doğası gereği diğer alanlarla temasları da Kayalı örneği üzerinden yola çıkılarak sorunsallaştırılacak ve tartışılacaktır. Kayalı, tek bir makalenin sınırlarıyla ölçülemeyecek raddede geniş bir ilgi alanına sahiptir. Bu sebepten ötürü çalışma, Kayalı'nın eserleri içerisinde en çok öne çıkan üç alan (yani tarih, edebiyat ve sinema) ekseninde sınırlandırılmış, birincil kaynaklardan söz konusu alanlara ilişkin olarak Kayalı'nın görüşleri özetlenmiş ve tartışılmıştır.

Kurtuluş Kayalı'nın Akademik Formasyonu

Kurtuluş Kayalı, Nevşehir Nar İlkokulu, Talas Amerikan Ortaokulu ve Tarsus Amerikan Lisesinin ardından Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirmiştir. 1978 yılında, daha sonra *Ordu ve Siyaset* adıyla da yayımlanacak olan doktora çalışmasını tamamlamıştır. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Coğrafya Fakültesinin Tarih bölümünde, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi kürsüsünde çalışmaya başlamıştır. 1989 yılında ise siyasal teoriler alanında doçent olmuştur (Zorlu, 2008, s. 788).

Kayalı, 14 kez asistanlık sınavına girmekle kalmamış, 2,5 sene üniversite dışında kalmış, yardımcı doçentlik kadrosuna hukuki müracaatlar neticesinde atanmış, doçentlik sınavına iki defa girmiş, 9 yıl doçentlikten sonra profesörlük için müracaat etmiş ve ilk müracaatından ancak 3,5 yıl sonra profesör olmuştur (Çevik, 2015; Kayalı, 2003, s. 6; Zorlu, 2008, s. 788).

Neticede formasyonel bağlamda Kurtuluş Kayalı yakın çağ tarihçisi olmasına rağmen, Türk düşün hayatıyla ve karikatür, mizah, sinema gibi ilintili alanlarla yakından ilgilenmektedir (G.S.M.A.D, 1999, s. 183). Bu alanlar içerisinde ise, -bu çalışmanın da kapsamına dâhil edilecek olan- özellikle tarih, edebiyat³ ve sinemanın başı çektiği görülmektedir. Kayalı'nın bu alanlara dair yaklaşımları ve çalışmalarının ayrı başlıklar hâlinde incelenmesi, onun Türk toplumunu anlamaya yönelik tavrının anlaşılması açısından da elzem görünmektedir.

Eserleri

Kurtuluş Kayalı'nın eserlerini tek bir alan altında tartışmak mümkün görünmemektedir.

Kayalı'nın telif eserleri ilk olarak 90'lı yılların başında Ayyıldız Yayınlarınca neşrolunmuştur. 1994 yılında yayımlanan *Keşke Herkes*

³ Mizahı da edebiyatın içerisinde anlamlandırmak mümkündür. Kayalı, mizahın, genel olarak edebiyatın dışında tutulduğunu ifade etmektedir: “Mesela mizah, edebiyat içinde düşünülmediği için mizah yazarları da önemsenmemiştir.” (Kayalı, 2018a, s. 437). Ancak Kayalı'nın mizah üzerine yazılarını topladığı *Keşke Herkes Papağan Olsa – Mizah Üzerine Yazılar I* (1994b) eserinde de görüldüğü üzere, kendisinin mizaha da ayrıca bir ilgisi vardır. Bu ilgi, edebiyattan özerk olarak addedilebilecek bir ilgi değildir. Bu bağlamda mizahı ayrı bir alan olarak görmekten ziyade, edebiyatın içerisinde bir alan olarak görmek, bu çalışma için daha doğru görünmektedir.

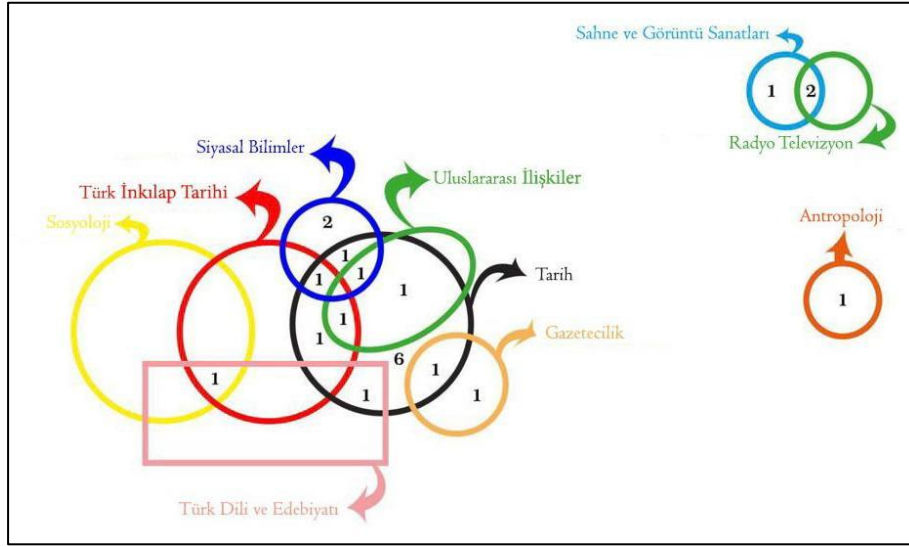
Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Papağan Olsa adlı eseri, mizah üzerine yazılarından oluşmaktadır. *Türk Düşünce Dünyası 1: Türk Düşünce Dünyası Üzerine Sınırlı Değerlendirmeler ve Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması* adlı çalışmaları da yine aynı yıl, aynı yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Doktora tezinin kitaplaştırılmış hâli olan *Ordu ve Siyaset* adlı çalışması ise İletişim Yayınlarından 1994 yılında çıkmıştır. *Sinema Bir Kültürdür* adlı eseri de ilk olarak 1998 yılında Alaz Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. *Türk Düşünce Dünyasının Bunalımı*, 2000 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştır. İlk baskısı *Türk Düşünce Dünyası 1: Türk Düşünce Dünyası Üzerine Sınırlı Değerlendirmeler* adıyla yayımlanan *Türk Düşünce Dünyasında Yol İzleri* adlı eseri, 2001 yılında yine İletişim Yayınları tarafından yayın hayatına kazandırılmıştır. *Türk Kültür Dünyasından Portreler*'in yayın tarihi 2002 yılına rastlamaktadır. Daha önce çeşitli mecralar tarafından reddedilen, yayımlanmayan, kendi tabiriyle üstü çizilen yazılarının derlenmesinden oluşan *Üstü Çizilen Yazılar* adlı eseri, 2003 yılında Ürün Yayınları tarafından yayımlanmıştır. *Metin Erksan Sinemasını Okumayı Denemek*, Dost Kitabevi tarafından 2004 yılında neşrolunmuştur. Bu eser, 2014 yılında Tezkire Yayınları tarafından yeniden yayımlanmıştır. 2005 yılında Deniz Kitabevi tarafından *Düşüncenin Coğrafyası I* adlı eseri okurlarla buluşmuştur. *Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması* ise 2006 yılında Deniz Yayınları tarafından ikinci baskısını yapmıştır. Editörlüğünü üstlendiği *Türkiye'nin Ruhunu Aramak: Bir Kemal Tahir Kitabı* İthaki Yayınları tarafından 2010 yılında yayımlanmıştır. Yine editörlüğünü üstlendiği *Türk Sineması: Toplum Şekillendirmenin, Toplum Tarafından Şekillendirilmenin Sosyolojisi* adlı eser, 2017 yılında Bibliyotek Yayınları tarafından yayımlanmıştır. *Düşüncenin Coğrafyası* adlı eser, 2021 yılında Ketebe Yayınları tarafından yeniden yayımlanmıştır. Son olarak, *Eskimeyen Entelektüellere Yaslanan Türk Düşüncesinin Dinamikleri* adlı eser ise Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları tarafından 2021 yılında yayın hayatına kazandırılmıştır.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Kurtuluş Kayalı'nın Yönettiğı Tezler

Kurtuluş Kayalı'nın YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişebilen 32 teze danışmanlık yaptığı görülmektedir. Söz konusu tezlerin konu dağılımlarına bakıldığında geniş bir çeşitlilikle karşılaşılmaktadır.⁴

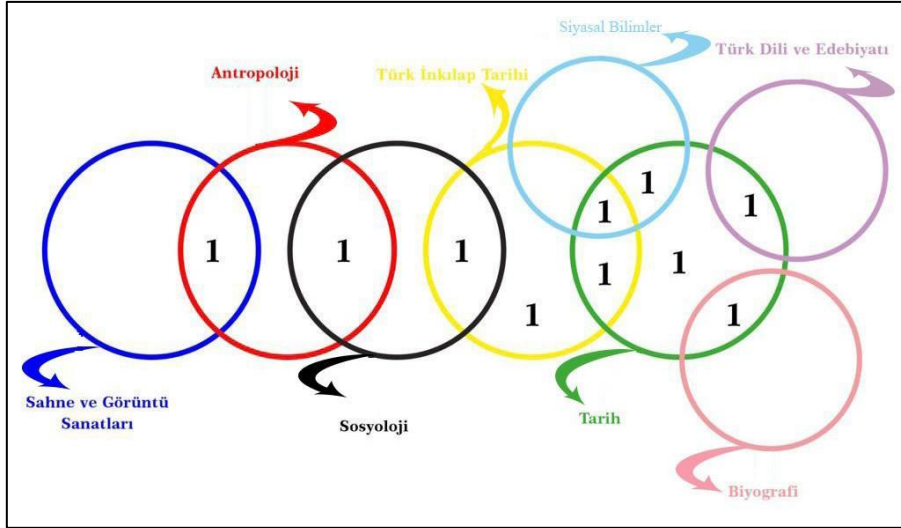
Şekil 1: Kurtuluş Kayalı'nın Yönettiğı Yüksek Lisans Tezlerinin Konu Dağılımı

Kayalı'nın YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan ve danışmanlık yaptığı 32 tezden 22'si yüksek lisans tezidir. Kayalı'nın danışmanlığı yürüttüğü yüksek lisans tezlerine bakıldığında, yoğunluğun tarih alanında olduğu göze çarpmaktadır. Doğrudan sosyoloji alanına dâhil olan tez sayısı, nicelik itibarıyla az gibi görünse de söz konusu alanların aralarındaki sınırın netliği tartışma konusudur. Tarih alanındaki tezlerin yoğunluklu olarak diğer alanlarla kesiştiği görülmektedir. Türk inkılap

⁴ Yüksek lisans ve doktora tezlerinin konu dağılımlarına ilişkin şemalarda, YÖK Ulusal Tez Merkezinin alan dağılımı esas alınmıştır. Söz konusu tezlerin ayrıntılı bir analizini içeren bir çalışma, bu konuda daha derinlikli yorumlara imkân tanyabilir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

tarihi, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan sınıflama esas alınarak tarih alanından ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 2: Kurtuluş Kayalı'nın Yönettiği Doktora Tezlerinin Konu Dağılımı

Doktora danışmanlıklarında, yine yüksek lisansta olduğu gibi tarih alanı ağır basmaktadır. Bu kez sosyoloji alanında, biri antropoloji ile diğeri ise Türk inkılap tarihi ile kesişen iki çalışma görölmektedir.

Kayalı'nın tez danışmanlığı esnasında, öğrencilerin tercihlerinin çeşitlilik göstermesi ve Kayalı'nın bu farklı alanlar içerisindeki tezlerin danışmanlığını yürütebilmesi dikkate değerlidir. Baykan Sezer, Cahit Tanyol hakkındaki konuşmasında, hocalarının onları istemediği yönde çalışmalar yapmasına yönlendirmediği, bir başka ifadeyle zoraki bir yönlendirme hususu mevzubahis olmadığı yönünde Tanyol'u sitayişle anmaktadır (Sezer, 2004a, s. 30). Benzer bir tutuma, söz konusu çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda Kayalı'da da rastlandığı düşünölmektedir. Neticede Kayalı'nın yönettiği tezlerin konu dağılımlarındaki çeşitlilik, tek bir alanla yahut alt alanla sınırlı kalmamasına bir örnekle okunabilir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Tarih

Kayalı 'ya (2018a, s. 439) göre, Türkiye'de sosyolojik olgulara yaklaşılırken tarih daima göz ardı edilme eğiliminde olmuştur. Ancak tarihsel gerçeklikle toplumsal gerçekliğin birbirinden ayrı düşemeyeceği de aşıkârdır. Her toplum, belirli bir tarihsel birikimin ürünüdür. Tarihleri, toplumları birbirinden ayıran ana özellikleri ortaya koymaktadır. Kayalı için tarih, Türk toplumunu anlamak açısından olmazsa olmazdır.

Kayalı'nın hemen her eserinde tarihe ilgi gözlemlenebilmektedir. *Ordu ve Siyaset* (Kayalı, 2015a), en dolaysız olarak tarih üzerine odaklandığı eserdir. Bu eserde, ordu ve siyaset arasındaki ilişki hem tarihsel seyriyle hem de farklı düşün akımlarının bu ilişki arasında aldığı konumlar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ancak Kayalı'nın tarih ilgisini, tek bir eserle sınırlandırmak mümkün değildir. Özellikle eserlerinin geneli göz önünde bulundurulduğunda, Türk düşün tarihinin esas ilgi alanlarından biri olduğu görülmektedir.

Kaçmazoğlu'na göre, "Türk sosyolojisinin tarihsel ve teorik dayanaklarını araştırmak, bugünkü toplumsal sorunlarımızın köklerini irdelemek Kayalı'nın temel problem alanıdır." (2002, s. 54). Bu anlamda Kayalı'nın sadece tarihle ilgilendiğini söylemek mümkün görünmemektedir. O, tarihi daima sosyoloji ile iç içe, toplumu anlamak için elzem bir alan olarak düşünmektedir. Yine Kaçmazoğlu'nun ifadeleri ile Kayalı, "Türkiye'de çok fazla arzulanmasına rağmen hayata geçirilemeyen tarih-sosyoloji işbirliğini gerçekleştiren, bu iki alanı sentezleyen bir bilim insanıdır." (2002, s. 57). Aynı zamanda Kayalı'nın ilgi duyduğu bu tarih, salt siyasi bir tarih de değildir. O, toplumu, toplumsal olanı anlamayı amaçlayan, daha ziyade kültürel alanla daima temasta olan bir tarih anlayışdır.

Kurtuluş Kayalı 'ya sosyologların kahir ekseriyetinin tarihle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilenmediği belirtilebilir. Ancak sosyologların, tarihe bakış açılarının da birbirinden farklılık arz ettiği hatırlanabilir. Söz gelimi Behice Boran (1962, s. 13), *Yön* dergisine yazdığı bir metninde, tarihin farklılıklar, sosyolojinin ise benzerlik üzerinde

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

durduğunu ifade etmiştir. Bu ifadede söz konusu iki disiplin arasında net bir sınır mevzubahistir. Boran'ın ifadelerinin aksine Kurtuluş Kayalı, Doğan Ergun, Baykan Sezer gibi isimler açısından ise tarihe yönelmenin toplumu anlamak için elzem olduğu görüşü hâkimdir. Dolayısıyla tarih ve sosyoloji ilişkisi nezdinde sosyologlar arasında bir fikir birliği olduğu söylenememektedir.⁵ Kayalı'ya (2011, s. 63) göre, genelde sosyal bilimcilerin, özeldde ise sosyologların geçmişe yönelmemeleri doğru bir saptamadır; özellikle de ampirik çalışmaların gündeme getirilmesinin ve ağırlık kazanmasının sosyologların geçmişe yönelmelerinin önünde bir engel teşkil ettiği görülmektedir.

Özellikle Sezer ve arkadaşları (Sezer, Eğribel, Ertürk, Tüfekçioğlu ve Özcan, 1999, s. 11-14), tarih ve sosyoloji arasında zorunlu bir ilişki olduğuna değinmişler ve söz konusu iki disiplinin aynı şartların, aynı tasaların ürünü olduğunu vurgulamışlardır. Doğan Ergun'a göre ise "Yalnız sosyoloji, yalnız tarih düşünülemez; insan olaylarının somut bilimi ancak tarihsel sosyoloji yada sosyolojik tarih olabilir." (1973, s. 21). Yine Ergun'a (1973, s. 43) göre, şimdiki zamanın anlaşılması, toplumsal yapı hakkında nitelikli çözümlenelerde bulunmasında tarih disiplininin katkısı, sosyolojiyi somut kılan en büyük etkendir. Bu anlamda, Kayalı'nın tarihe bakış açısı, yaklaşımı, Sezer ve Doğan ile kuvvetli paralellikler göstermektedir.

Kurtuluş Kayalı (2015a, s. 25), Türk düşün hayatında tarih dışılıktan bahsederken farklı fikir akımlarına da değinmekte ve bu kapsamda birbirine taban tabana zıt kabul edilen düşün akımlarının dahi tarih dışılık noktainazarında birleştiklerini ifade etmektedir; hem sosyalistler hem Batı sosyal bilimini benimseyenler hem de İslamcılar, söz konusu tarih dışılık olduğunda benzer bir tutuma sahiplerdir; bu eksende, sosyalistlerin XIX. yüzyıldan itibaren dış dinamiğin belirleyiciliğine vurgu yaptığına, Batı sosyal bilimini benimseyenlerin Türk toplumunun geçmiş

⁵ Tarih ve sosyoloji arasında olması gereken ve hâlihazırda ol(may)an ilişkiye dair yetkin bir tartışma için Sosyoloji Yıllıklarının Tarih ve Sosyoloji (*Tarih ve Sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı Kitap 6)*, 1999) başlıklı 6. kitabına bakılabilir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

ve mevcut durumunu Batı ile benzer kıldığına değinirken İslamcıların da İslam düşüncesi ile bağlantı kurmayarak Batı Hristiyan tasavvurunun İslam'ı etkilediğini kabullendiklerini belirtmektedir.

Bu noktada, Ergun, Sezer ve Kayalı gibi isimlerin yanında tarih ve sosyoloji konusunda istisna kabul edilebilecek diğeri isimlerin, Osmanlı son dönemindeki düşün insanları olduğuna değinilebilir. Zira Osmanlı son dönem düşün insanlarının bir bakıma tarihsel-sosyolojik yorum yaptıkları söylenebilir. İlk Türk sosyoloğu olarak da nitelenen Ahmet Cevdet Paşa'nın aslında tarihçi olduğu unutulmamalıdır. Ahmet Cevdet Paşa'nın da dâhil olduğu Osmanlı son dönemi entelektüellerinin de İbn Haldun'dan etkilendikleri, aynı şekilde hatırlanmalıdır (Kayalı, 1999a, s. 57). Ancak Osmanlı son dönemindeki bu temas, biraz da sosyolojinin özerk bir disiplin hüviyeti kazanmamış olmasıyla ilgilidir. Zira o dönemde sosyoloji henüz rüştünü ispat etmiş, özerk bir bilim dalı değildir.⁶ Bu yüzden sosyolojinin daima diğeri alanlarla, bu esnada elbette tarihle de temas içerisinde olması zorunluluğu doğmuştur.

Tercüme ve telif eserler arasında kıyas, Kurtuluş Kayalı sosyolojisinde başat role sahip olan olgulardan bir diğeri. Kayalı, genel mahiyette Türk düşün alanındaki, özelde tarih, sosyoloji gibi alanlardaki telif eserlerin azlığı, tercüme eserlerin ise fazlalığına dikkat çekmektedir. Bu noktada kesin olan tek bir şey vardır: "Telif metinlerin azlığı da bir vakıa olarak ortada durmaktadır." (Kayalı, 2002a, s. 20). Aslında Kayalı'ya göre bu durum sadece tarih yahut sosyoloji için değil, genel olarak bütün sosyal bilimler için geçerlidir. Teliften çok tercüme eserlerine yönelmek, Türkiye'nin kendine has gerçekliğinin yakalanması önünde de bir engel oluşturmuş gibidir. Dahası, telif eserlerin dahi tercüme

⁶ 1891 tarihinde (yani Ahmet Cevdet Paşa'nın ölüm tarihi olan 1895'ten dört yıl önce) Kansas Üniversitesinde Tarih ve Sosyoloji Bölümü ilk sosyoloji bölümü olarak kurulmakla birlikte, genel itibarıyla atf yapılan ve Emile Durkheim tarafından Bordeaux Üniversitesinde kurulan sosyoloji bölümünün tarihi (tam da Ahmet Cevdet Paşa'nın ölüm tarihine denk gelen) 1895 yılıdır (bk. Orçan, 2014, s. 53).

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

“kokması” (Kayalı, 2006), Türk toplumunun gerçeğine ulaşılmasında engel teşkil etmektedir.

Kayalı’ya göre 1960’lar sosyoloji-tarih ilişkisi açısından dikkate değerdir. 1960’lı yılların sosyologlarının genel mahiyette tarihle ilgilerinin olmadığı görülmektedir. 1960’lardan sonra ise sosyologlar (ilk dönem sosyolog olarak adlandırılan isimlerin olmazsa olmaz ilgilerinin yanı sıra) tarihle ilgilenmeye yönelmişlerdir. Kayalı’nın ifadesiyle, “1960’lı yıllarda neredeyse hiçbir sosyoloğun gündeminde doğrudan tarih ve Osmanlı tarihi yoktur. Gündeminde eleştirel anlamda tarih ya da Osmanlı tarihi olan sosyologların da sosyolog niteliklerinin yanında başka kimlikleri ve başka bilim dallarıyla bağlantıları bulunmaktadır.” (1999b, s. 153). Kısacası, son dönemlerde görünürlük kazanan sosyoloji-tarih ilintisinin 1960’lı yıllarda gündemde olmadığı ifade edilebilir (Kayalı, 2005, s. 23).⁷

Kayalı’ya (2021, s. 273) göre, 1960’lı yıllarda Türkiye’nin tarihsel serüvenini anlamaya yönelik olarak iki önemli romancı öne çıkmaktadır: Kemal Tahir ve Tarık Buğra. Tarih ve sosyoloji arasındaki ilginin söz konusu tarihlerden sonra canlanması ise salt Türkiye’ye özgü bir durum değildir. Dünyada da sosyal bilim tarihi 1960’larda, tarihsel sosyolojinin gerçekleşmesinin 1970’lerde meydana geldiği unutulmamalıdır (Abbott, 2013, s. 32).

Kayalı’nın Türkiye’ye özgü olarak yaptığı yorumda, Osmanlı klasik döneme dair yapılan 1960’lı yıllardaki tartışmalarda, entelektüellerin, özgünlük hususunu göz ardı ettikleri vurgulanmaktadır: “Ancak ilginç olan husus Osmanlı toplumunun klasik dönem toplumsal yapısının diğer toplumların toplumsal yapısıyla farklılığının vurgusunun unutulmasıdır.” (Kayalı, 1999a, s. 59). Bu konunun en başat örneklerinden birini Behice Boran (1962) yukarıda da anılan çalışmasında Osmanlı’yı

⁷ Kayalı’nın 1960’lardan bahsederken sarf ettiği “Hatta dönemin yoğun rüzgarından etkilenmiş olan genç sosyologları, siyaset bilimcileri ve şehir ve bölge planlamacıları Mübaccel Kıray gibi tarihle hiçbir ilgisi olmayan bir ekolden geldiklerini ifade etmişlerdir.” (1999b, s. 153) ifadeleri de söz konusu dönemdeki tarih-sosyoloji ilişkisini (daha doğru bir tabirle ilişkisizliğini) göstermesi bakımından önemlidir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

feodal olarak nitelendirerek vermiştir. Boran'ın söz konusu yaklaşımı, birbirinden farklı devrim stratejisini benimseyen çevrelerce de kabul görmüştür (Kayalı, 2018b, s. 113). Mezkûr dönem tartışmalarına ilişkin olarak, Kemal Tahir ve Baykan Sezer ayrı bir noktada durmaktadır. Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in Osmanlı toplum yapısının özgünlüğüne ilişkin tahlillerini Kurtuluş Kayalı da önemsemektedir (1999a, s. 60). Özellikle Baykan Sezer'in, dönemi çerçevesince düşünüldüğünde, iktisat ve siyaset eksenli açıklamaların yoğunluklu olduğu bir dönemde tarih kaynaklı çalışma ve değerlendirmeleri dikkate değerdir (Kayalı, 2002a, s. 13).

Kurtuluş Kayalı, 1980'li ve 1990'lı yıllardan sonra kültürel çalışmalarla birlikte daha önce tarihe ilgilenmeyen isimlerin de İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu ve Frankfurt Okulu gibi vasıtalar neticesinde tarihe yöneldiğini, hatta bu isimler arasında, Kemal Tahir'in 1967'de *Devlet Ana'yı* yazdığı sıralarda, sırf Osmanlı ile ilgilenmesi hasebiyle söz konusu romancıyı gerici olarak nitelendiren isimlerin de olduğunu söylemektedir (TVNET, 2019). Yani Türk düşün insanlarının tarihe yönelmesi, yalnızca Türk toplumunu anlamak kaygısıyla açıklanamamaktadır. Bunun ötesinde, çoğu zaman Türk toplumunu anlamaktan uzak bir biçimde, başka kaygılar ve tercüme metinler neticesinde tarihe ilgi duydukları da görülebilmektedir.

Sosyologlar tarafından tarihe duyulan ilgi, sosyoloji biliminin bizatihi kendisine veri sunacağı gibi, aynı zamanda, söz konusu bilim dalının daha nitelikli hâle gelmesinde de önemli sınama imkânları sağlayacaktır: “Yanlılık, sosyolojimizi Türk tarihi üzerine kurmak yerine Türk tarihini sosyoloji bilgilerimize göre yeniden değerlendirmek yolunun tutulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yanılık, sosyoloji-tarih genel ilişkisi yanında bizim tarihe özel bir ilgi duymamıza yol açmaktadır. Önce sosyolojide aktarılan bilgiler kendi deneyimlerimizden kaynaklanmamaktadır. Bütün bu bilgilerin tarihimiz önünde sınanması gerekmektedir.” (Sezer'den akt. Kayalı, 2002a, s. 18). Kısaca ifade etmek gerekirse hiçbir toplum salt şimdiki zamana bağlı olarak var olamayacağı, toplumun bizatihi kendisinin tarihsel bir varlık olduğu ve tarihsel veriler

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

olmaksızın hiçbir toplumu anlamının ve açıklamanın mümkün olmadığı unutulmamalıdır (Çağın, 2009, s. 204). Kayalı'da da tarih daima, Türk toplumunu anlamak için elzem alanlardan biri olagelmıştır.

Edebiyat

Kayalı'ya göre “Edebiyatçılar sosyolojiyle, sosyologlar da edebiyatla pek fazla ilgilenmemişlerdir. Ancak bunun istisnalarının olduğunu söylemek de gerekecektir.” (Kayalı, 2012a, s. 201). Kayalı da bu istisnalardan biri gibi görünmektedir. Nitekim birçok metninde doğrudan ya da dolaylı olarak edebî alanla temas içerisinde olduğu gözlemlenmekte, edebî alanı Türk toplumunu anlamının bir aracı olarak kullandığı görülmektedir.

Genel olarak göz önünde bulundurulduğunda, Türk toplum yapısını anlamada edebiyatın önemli bir yeri ve işlevi olduğunu söylemek mümkündür. Sosyolojik meseleler, sosyoloji metinlerinde işlenmeden önce, edebî metinlere konu edilmiştir. Toplumsal cinsiyet, doğu batı çatışması, batılılaşma, göç sorunu gibi birçok konunun sosyolojik metinlerden evvel edebî metinlerde izlerine rastlanmaktadır. Nitekim, örnek verilecek olursa, bir köy sosyolojisinden bahsedilmeden önce de köy edebiyatı varlık kazanmıştır. Bu tür sorunları konu edinen metinler kimi zaman tahlilî kimi zaman ise tasvirî metinler olmuştur. Her hâlükârda söz konusu metinlerin sosyolojik gerçekliğe ulaşmada önemli rolleri mevcuttur.

Benzer bir durum siyaset için de geçerli görünmektedir. Kayalı'ya (2004a, s. 263) göre, Türk edebiyatında kimi konular, henüz siyasi metinlerde gündemde değilken dahi önemsenmiştir; buna örnek olarak 1960'lı yıllar sosyalizmin anlaşılış biçiminin romanlarda somutluk kazanması gösterilebilir.

M. Kayahan Özgül'e göre de “sosyoloji diye bir disiplin doğmadan evvel edebiyat zaten sosyolojinin sonradan kendi alanına topladığı bilgileri, teknikleri, metotları kullanmakta idi. Sadece edebiyat dünyasının

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

kendi karakteristikleri çerçevesinde yapıyordu bunu.” (2018, s. 48). Zira edebiyatçı, ele aldığı konuyu bir bilim insanı hassasiyetiyle ele almak zorunda değildir. Kurgu, roman gerçeği, hikâyenin doğası gibi unsurlar, edebiyatçıya kısmi bir özerklik ve özgürlük imkânı sunmaktadır. Ancak aynı zamanda, bilhassa gerçekçilik akımına dâhil yazarların metinlerinde, yaşadıkları dönemde yahut eserlerin konu edindiği dönemdeki toplumsal yapı hakkında bilgiye ulaşmak mümkündür. Bu minvalde, sosyolojinin farklı alt disiplinlerine, edebiyat kıymetli veriler sunacak mahiyettedir.

Kurtuluş Kayalı’ya göre, “Edebiyata yakın olan ve sosyal konularda yazıp çizen kişiler, meslekten sosyologlara göre daha entelektüel şahsiyetler, daha disiplinler arası ve geniş bir bakışa sahipler, ayrıca daha özgün çalışmalar yapıyorlar. Ayrıca belli bir dönemde yaygınlaşan siyasi ve entelektüel eğilimlere kendini kaptırma yatkınlığı, sosyal konularda soğukkanlı edebiyatçılarda ve edebiyata yakın duran sosyal bilimcilerde daha az”dır (2018c, s. 77).

Kurtuluş Kayalı’ya göre, Türk romanı ve Türk hikâyesini yalnızca estetik alanı içerisinde değerlendirmemek gerekmektedir. Zira Türk roman ve hikâyesi daha ziyade toplumsal bir ihtiyaca, gerçekliğe tekabül etmektedir. Bu anlamda Kayalı, Türk edebiyatını, bir bakıma pratik sosyoloji görür (Gündüz, 2017, s. 93).

Dolayısıyla, birçok edebiyatçının sosyologlardan daha fazla Türk toplumunun gerçeğine yakın durduğu görölmektedir. Buna bir örnek olarak Kayalı’nın, Tanpınar’ın 1950’lerdeki görüşlerinin sosyologların ancak ve ancak 2000’li yıllarda dile getirmeye başladığına ilişkin değinisi hatırlanabilir (2021, s. 57).

Bu bağlamda, Batı sosyal teorilerini doğrudan kabul eden ve sınımaksızın Türk toplum gerçeğine uyarlamak isteyen sosyologlardan ziyade, doğrudan bir edebî üretimin içinde bulunan edebiyatçıların toplumu anlamak noktalarında daha nitelikli açıklamalar getirebildikleri söylenebilir. Kayalı’ya göre, “Batı yöntemlerinin kullanılması yerli gerçeklerin saptanmasını sağlayamaz.” (2015b, s. 24). Bu anlamda, Kemal Tahir’de görölen Türk toplumunu anlamaya yönelik

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

tavrın, birçok sosyoloğun tavrından daha hassas nitelikler taşıdığı ifade edilebilir.

Kayalı'ya göre Türkiye'nin düşünsel gelişimine bakıldığında, sanatın merkezî konumu aşikârdır; bu anlamda birçok edebiyatçı, Türkiye'deki birçok sosyal bilimciden daha fazla bu toplumu anlamaya dönüktür. Örneğin Sezai Karakoç'un 67-68 yıllarında yazdığı metinler, Türkiye'de inkılapçıların farklı dönemler içerisindeki değişimlerini sosyal bilimcilerden çok daha fazla gerçekçi bir biçimde betimlemektedir (TRT 2, 2019).

Sadece edebiyatçıların Türk toplumunu anlamaya yönelik tutumu değil, aynı zamanda sosyal bilimcilerin de edebiyat vasıtasıyla Türk toplumunu anlamaya yönelik tutumu Kayalı nezdinde önemsenmektedir. Örneğin Şerif Mardin, Recaizade Mahmut Ekrem'in bir eserinden ve Sabri Ülgener'in de Ziya Paşa ve Bağdatlı Ruhi'den yola çıkarak dönem hakkında derinlikli incelemeler yapabilmesi (Milli Politikalar Enstitüsü, 2021) de sadece edebiyatçıların sosyal bilimler alanına dair değil, aynı zamanda sosyal bilimcilerin de edebiyattan yola çıkarak derinlikli analizler yapabileceğinin kanıtı olarak görülmektedir.

Özetle ifade etmek gerekirse Kayalı'ya (2017b) göre, Türk toplumunu salt akademik metinlerden yola çıkarak anlamak mümkün değildir; bu durum akademisyenlerin sorunu yahut yetersizliği ile ilgili olmamakla birlikte, daha ziyade Türk toplumunun "ruh hâli"ne ilişkin duyguların şiir, öykü ve roman ile ortaya çıkmasıyla ilişkilidir.

Sinema

Kayalı'nın sinemaya odaklandığı eserlerini, *Sinema Bir Kültürdür* (2015b), *Metin Erksan Sinemasını Okumayı Denemek* (2004b), *Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması* (1994a) ve *Türk Sineması: Toplum Şekillendirilenin, Toplum Tarafından Şekillendirilmenin Sosyolojisi* (2017a) ile özetlemek mümkündür. Son eseri, derleme bir eser olmasının ötesinde, yayımlandığı dönemde esere katkı sunan isimlerin -

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

biri istisna olmak üzere- akademisyen olmaması da önemli görölmektedir. Zira Kayalı, başka bir metninde, “Akademisyenlerin yazdıkları bu anlamda yaratıcı-üretici bir görünüm arz etmemektedir. Metinleri, başkalarının amatörce yazdıklarını biraz cilalayıp tahkim eder mahiyettedir.” (2003, s. 102) ifadelerini kullanmaktadır. Bu anlamda Kayalı’nın sinemaya ilgisi, salt akademik bir ilgi olmaktan fazlasıyla uzaktır. Zira kendisinin sinema akademisyenlerine ilişkin eleştirilerinde de bu durum rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Kayalı’nın, Ercan Kesal ile paylaştığı bir oturumda, özellikle sinema akademisyenlerinin Türk sineması karşısında ilgisiz tavırlarının, onların ancak 40 yahut 50 yaşlarından sonra Türk sineması üzerine metinler yazdığını ifade etmesinden (Kayalı ve Kesal, 2020, s. 141) de anlaşılabilceği üzere, Türk sinemasına duyulan ilgi, Kayalı’ya göre sathi düzeyde kalmaktadır.

Kurtuluş Kayalı’ya göre, bu anlamda Türk toplumunu anlamının, günümüz ve geçmişle bağlantılı olarak nitelikli çözümlemeler yapılmasının önünde Türk sineması kuvvetli veriler sunma imkânına sahiptir. Zira Kayalı, “toplumu şekillendirmenin, toplumun şekillendirmesinin sosyolojisini, Türk sinemasında yakalama”nın mümkün olduğunu net bir biçimde ifade etmektedir (2018a, s. 436). Kayalı, Türkiye’de yaşanan yaşamdan uzaklaşmamak adına sinemanın öneminden bahsederken (2015d, s. 14), sinema üzerinden hem gündelik hayatın anlaşılmasına hem de Türk toplumunu anlamaya doğru bir kapının aralandığını sezdirmektedir.

Sosyolojinin farklı alanlarla ilişkileri üzerine yazılan metinlerde olduğu gibi sosyoloji ve sinema üzerine yazılan metinlerde de genellikle bir alanın diğer alana mutlak üstünlüğü kabul edilme yahut iki alanın ortaklıklarına söylemsel düzeyde değinilerek ortak çalışmaların önemi vurgulanıp gelecekteki çalışmalara göz kırılma eğilimi başat görölmektedir (Balci, 2020, s. 7). Kayalı’ya (2018a, s. 438) göre sinema, toplumu, toplum da sinemayı tek yönlü olarak belirlemez; onların arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Bu bağlamda sinema ve sosyoloji arasında bir tür diyalektik ilişkiden bahsedilebilir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Kayalı'nın sinemaya ilişkin inceleme ve yorumlarında, tıpkı tarih ve edebiyat alanlarında olduğu gibi, Türk toplumunu anlamaya yönelik bir tutum ön plana çıkmaktadır. Söz gelimi, "Türk Sinemasında Tarihe Yönelmenin Sınırlılıkları Konusunda Bir Yorum Denemesi" (Kayalı, 1999c) adlı çalışmasında, tarihsel filmlerin yokluğundan, bütünlüklü bir tarih okumasına imkân verecek filmlerin sayıca sınırlılık göstermesinden söz etmektedir.

Kayalı'ya göre sinema, doğu batı meselesiyle bir arada düşünülmesi gereken bir olgudur. Türk sinema tarihi, böyle bir yorumu gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda "Genel anlamda düşünüldüğünde beş yönetmen ve Yılmaz Güney'in filmlerinin Doğu kültür ekseninde seyretmesine karşın 1980'li yıllardan itibaren değışimle önemsenen yönetmenler ve filmlerinin baskın olarak Batı kültürü ekseninde seyrettiğı söylenebilir." (Kayalı, 2018a, s. 440).

Kayalı (2018a, s. 441), Metin Erksan, Lütfi Akad ve Halit Refiğ'i düşünce adamı olarak telakki etmektedir. Bu kapsamda, Kayalı'nın sinemacılara ilişkin yaklaşımı, edebiyatçılara ilişkin yaklaşımıyla örtüşmektedir. Zira Kayalı, söz konusu iki alanın üretken simalarına salt edebiyatçı yahut salt sinemacı olarak yaklaşmamakta, onları birer düşün insanı olarak değerlendirerek çözümlemelerde bulunmakta ve toplumu anlamak noktainazarında onlardan faydalanmaktadır.

Tartışma

Türkiye'de sosyal bilimler alanında disiplinler arası eğilimlere ve çalışmalara dair tartışmalar özellikle 1990'lı yıllardan sonra artış göstermiştir. 1996 yılında yayımlanan *Sosyal Bilimleri Açın* (Gulbenkian Komisyonu, 2016) adlı metin, Türkiye'de interdisipliner çalışmalara ilişkin tartışmaları tetiklemiştir (Kayalı, 2005, s. 44; Milli Politikalar Enstitüsü, 2021). Yani söz konusu dönemden sonra sosyal bilimcilerin disiplinler arası çalışmaların öneminden bahsetmesi, kendi deneyimlerinin sonucundan uzak bir biçimde yine bir tercüme eser vasıtasıyla olmuştur (Kayalı, 2005, s. 56).

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Söz konusu tarihten sonra yayımlanan bir başka eserde, *Defter ve Toplum ve Bilim* dergilerinin ortak yayınları olarak ilk kez 1998 yılında yayımlanan ve 26-28 Şubat 1998 tarihlerinde düzenlenen “Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek” sempozyumunda sunulan bildirilerden oluşan *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek* adlı eserde de disiplinler arası ilişkiye ilişkin tartışmalara rastlamak mümkündür (Bora ve diğeri, 2013). Değirmenci (2011, s. 79), bu minvalde Türkiye nezdinde disiplinler arası proje faaliyetlerinin oldukça revaçta olduğuna ancak disiplinler arası ilişki üzerine teorik çalışmaların kısıtlı olduğuna, öte yandan uluslararası literatürde on yıllardır devam eden bir kuramsal çabanın var olduğuna değinmektedir.

Kayalı'nın, gerek akademik formasyonu gerekse de ürettiği eserler bağlamında düşünüldüğünde sosyolojik olgulara, Türkiye'nin sosyolojik gerçekliğine salt sosyolojiden yola çıkarak yaklaşmadığı görülmektedir. Kayalı'ya (2005, s. 43) göre, Türkiye'deki sosyologlar genel olarak sosyologların pür sosyolog olması yönünde ve bu pür sosyologların da üniversite bünyesinde bulunması yönünde bir anlayış geliştirmişler, bu minvalde de dar anlamda uzmanlık hususunda sürekli bir ısrar hâline sahip olmuşlardır.

H. Bayram Kaçmazoğlu (2002, s. 55), Kurtuluş Kayalı'nın en çok odaklandığı isimler olarak Niyazi Berkes, Boran, Hilmi Ziya Ülken, Muzaffer Şerif Başoğlu, Cemil Meriç, Şerif Mardin, Doğan Ergun ve Baykan Sezer'i anmaktadır. Yıldız Akpolat (2018, s. 100) ise Tanpınar, Adnan Adıvar, Hilmi Ziya Ülken, Behice Boran, Niyazi Berkes, Mümtaz Turhan, Cemil Meriç, Kemal Tahir, Şerif Mardin ve Baykan Sezer'in isimlerini anmaktadır. Kurtuluş Kayalı'nın kendi üzerinde en çok etkisi olduğunu ifade ettiği üç isimden, Kayalı'nın bilimsel ve düşünsel tutumunu daha doğru anlamak mümkündür. Kayalı, bu noktada, kendisi üzerinde en çok etki sahibi olan isimler arasında Baykan Sezer, Doğan Ergun ve Metin Erksan'ı anmaktadır (Kocaeli Üniversitesi - KOÜ, 2021). Söz konusu isimlerin farklı disiplinlerle bağlantıları düşünüldüğünde, Kayalı'nın sosyolojik yaklaşımını daha net bir biçimde gözlemek

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

mümkündür. Baykan Sezer düşüncesi, esasen bir romancının -Kemal Tahir'in- düşüncesiyle bağlantılı bir biçimde okunabilir ve anlaşılabilir. Zira Sezer de kendisi üzerindeki Kemal Tahir etkisinden bahsederken “Görüşlerimin biçimlenmesinde ve belli bir yön kazanmasında Kemal Tahir'in büyük etkisi olmuştur. (...) Düşüncelerimin Kemal Tahir'in söylediklerinin sosyolojide söylenmiş biçimi olarak değerlendirilmesinden gurur duyarım.” (2004b, s. 32) ifadelerini kullanmaktadır. Yine Baykan Sezer'in yazın hayatına sinema yazılarıyla başladığı da unutulmamalıdır. Sezer, yirmili yaşlarından başlayarak *Pazar Postası* ve *Yön* gibi mecralarda sinema yazıları kaleme almıştır (Kayalı, 2002a, s. 9). Kayalı bir başka çalışmasında da Baykan Sezer'den bahsederken “Kendim de yazdığımın mıdır nedir, Türk sineması üzerine düşünce belirten akademisyenlerin Türkiye'nin toplumsal gerçekliklerine daha bir vakıf olduğunu düşünürüm.” (2002b, s. 26) demektedir. Tarihe ilişkin olarak ise Sezer, Türk sosyolojisi ve Türk tarihiyle yeni bir çözüm önerisi sunacak şekilde ilişki kurmuştur (Eğribel, 2002, s. 37). Doğan Ergun (1973, ss. 21, 43) da yukarıda ifade edildiği üzere, tarih ve sosyolojiyi birbirleri için olmazsa olmaz disiplinler olarak görmüştür. Metin Erksan, bir sinemacı olmanın ötesinde bir entelektüel olarak (Kayalı, 1994b, s. 71) Kayalı'nın esas ilgi alanlarından biri olmuştur. Kısacası, söz konusu üç ismin ilgi alanlarıyla Kayalı'nın ilgi alanları arasındaki bağlantılar, onun düşüncelerini daha doğru ve nitelikli bir biçimde anlamının yolunu açabilir.

Kayalı'nın ilgi duyduğu isimlerin bir başka özelliği, entelektüel odağın dışında, yeri geldiğinde Türkiye'deki entelektüel alana eleştiri getirebilmiş isimler olmalarıdır. Zira yazarın kendisinin “Bir zamanlar sosyalist bir yazar bizim camia kadar bağınaz bir camia bulunmaz diyordu. Bugünlerde de bir İslâmcı yazar ‘entelektüel terör’den bahsediyor. Bunların söyledikleri bağlamları da kapsayacak ve fakat onları kesinlikle aşacak bir şekilde memlekette bir entelektüel darlık, entelektüel terör olduğunu söylemek mümkün. Düşünce ve kültür alanında da kalıcı eserler bu ‘entelektüel terör’e direnenler tarafından üretiliyor.” (Kayalı, 2015c, s.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

24) sözlerinden de görüldüğü üzere entelektüel alanın bizatihi kendisine eleştiri getirilmesi, daha mütekâmil çalışmaların ve düşüncelerin önünü açabilecek mahiyettedir.

Kayalı'nın önemsedığı isimlerin büyük bir çoğunluğunun, gündelik siyasete karşı mesafeli isimler olduğu da hatırlanmalıdır. Kemal Tahir'i burada anmak mümkündür. Kayalı'ya göre Kemal Tahir'i "Belki de Türk entelektüelleri arasındaki sınırlı sayıda olan bireylerden biri olarak nitelemek sadece siyasal eğilimlerin değil, dar grupların da adamı olmadığını göstermektedir. Siyaset eksenli otoritelere kapalı görünmektedir." (Kayalı, 2012b, s. 324). Bir başka örnek, Kayalı'nın Hilmi Ziya Ülken'i anarken sarf ettiğı ifadelerinden görülebilir. Kayalı (1997, s. 15), Hilmi Ziya Ülken'in, dönemin ideolojik, sol örgütleriyle hiçbir bağlantısının olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca Kayalı (2021, s. 136), Hilmi Ziya'yı Türkiye'nin meselelerine en fazla disiplinler arası yaklaşım tarzı içerisinde olan isim olarak da önemsemektedir. Hilmi Ziya Ülken'in sadece bilimsel çalışmaları değil, aynı zamanda şiirleri, romanları, piyes yazarlığı ve ressamlığı bu minvalde hatırlanabilir (Öner, 2006).

Kayalı'nın kendisinin de gündelik siyasete mesafeli tutumu katıldığı programlardan, konuşmalarından ve yazılarından anlaşılmaktadır. Katıldığı bir televizyon programında (Habertürk TV, 2019), sunucunun ısrarla günümüze dair bir meseleyi sormasına rağmen Kayalı'nın bu meseleyi anlamak için harbiye, tıbbiye ve mülkiyeye kadar gitmek gerektiğini ifade etmesinin bir anlamı vardır. Zira yukarıda da belirtildiğı üzere, bir toplumdaki güncel meseleleri anlamak için öncelikle o toplumun tarihini bilmek gerekmektedir. Dahası Kayalı, "Türkiye'de gündelik sorunlarla ilgili kafa siyasetle meşbu. Öncelikle bundan kurtulmak gerek." (2015a, s. 15) diyerek, sorunların salt gündelik olarak görülüp değerlendirilmeye çalışılmasını çok net bir biçimde eleştirmiştir. Zira gündelik siyasetin dahi yalnızca gündelik olarak değerlendirilemeyeceğı anlaşılmalıdır. Kayalı'ya (1994b, s. 30) göre, günlük sorunların çözümünün siyasette bulunması, bireylerin yoğun olarak

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

siyasetle ilgilenmesini de beraberinde getirmektedir. Dahası, Türkiye’deki aydının güncel sorunlara tutkunluğu ve Türkiye’de özellikle sosyal bilim alanındaki çalışmaların gündelik siyasetle iç içe geçmesi Kayalı’nın sıklıkla vurguladığı ve eleştirdiğı bir husustur (2011, ss. 24, 59). Sonuç olarak gündelik siyasetle içli dışlı ve salt güncel sorunlara tutkun olma tutumunun, düşün insanlarını olsa olsa bir tür kıraathane siyasetinden öteye götürmeyeceğı söylenebilir. Hâlbuki Kayalı, “Hiçbir yere biat etmediğı için her tarafa mesafeli bir şekilde eleştirel olabilmektedir. Bunun Türkçe ifadesi ‘arafta’ olmaktır.” (Akpolat, 2018, s. 109).

“Meselenin anlaşılmasının en kritik noktası ülkenin düşünsel ortamıdır. Düşünsel ortam bakımından memleket hakkındaki kanaat, iktisat temelli siyasal yaklaşımlara yatkınlık ile tarihsel ve kültürel konulara kapalıdır.” (Kayalı, 2018a, s. 439). Bu bağlamda Kayalı’nın esas meselesinin toplumsal olanı, tarihsel ve kültürel bağlarından koparmadan ele almak olduğı ifade edilebilir. Ancak Kurtuluş Kayalı’ya (2011, s. 104-105) göre, özellikle 1940’lardan 1960’lara uzanan tarih aralığında gözlemlenebileceğı üzere, sorunların disiplinler arası bir yaklaşımla algılanmaya yönelik olarak git gide azalan bir eğilim söz konusudur.

Kayalı, Türkiye’deki entelektüel alanda yanlış bir sıralamanın olduğına da değinmektedir. Bu sıralamaya göre, ilk sırada sosyal bilimciler, ikinci sırada edebiyatçılar, sonra sinemacılar, sonra ise karikatüristler gelmektedir. Ancak sıralama yanlıştır. Kayalı’ya göre, en büyük yanlışlık da sosyal bilimcilerin ilk sırada yer almasıdır. Söz gelimi bir karikatürist, bir sinemacı, Türk toplumu hakkında bir sosyal bilimciden daha gelişkin bir kavrayışa sahip olabilir ve daha nitelikli yorumlar sunabilir. Bu minvalde, Kayalı’ya göre birçok karikatüristin sosyal bilimcilerden daha fazla bu toplum gerçeğini anladığını ve “dert edindiğini” söylemek mümkündür. (Kayalı, 2021, s. 307; TRT 2, 2019, s. 2)

Kurtuluş Kayalı’ya göre, Türk toplumunu anlamak için salt sosyolog olmak, başlı başına yeterli değildir. Aynı zamanda, sosyolog

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

olmak için de sosyoloji bölümlerinden mezun olmak, sosyoloji formasyonuna sahip olmak başlı başına yeterli değildir. Bu sebepten ötürü Kayalı, Türk toplumunun anlaşılmasında kimi zaman edebiyatçıların, sinemacıların ve farklı disiplinlerden gelen bilim insanlarının sosyologlardan daha açıklayıcı olduğunu vurgulamıştır. Söz gelimi, “İşin ilginç olan noktalarından biri İdris Küçükömer ve Sencer Divitçioğlu gibi iktisatçıların toplum yapılarının farklılığından bahsederken sosyologların toplum yapılarının birbirine benzediği konusunda ısrarlı olmalarıdır” (Kayalı, 1999a, s. 62) tespitini yaparken dönemin iktisatçılarının dahi sosyologlardan daha açıklayıcı tahliller getirmiş olduklarına dikkat çekmektedir. Örnek olarak Küçükömer ve Ülgener’in döneminin diğer aydınlarından daha nitelikli değerlendirmelerde bulunmasından ve daha gerçekçi bir Türkiye fotoğrafı sunmasından (Kayalı, 2015d, s. 479) bahsederken de bu gerçeği hatırlatmaktadır.

İhtisas körlüğüne engel olmak, bilim alanlarının gelişmesi, her bir bilim alanı içerisinde nitelikli çalışmalara gereksinimi olduğu gibi, disiplinler arası eğilimlere ve çalışmalara duyulan gereksinimi de beraberinde getirmektedir. Türk sosyolojisinde, tıpkı Kurtuluş Kayalı gibi, farklı disiplin ve alanları kapsayacak çalışmalar üreten sosyologlar elbette mevcuttur. Ancak farklı disiplinlerden bilim/düşün insanlarının genele oranı ise merak konusudur. Batı’da nörososyolojinin konuşulup tartışıldığı bir zaman aralığında Türk sosyolojisinde hâlâ sosyal bilimler alanındaki diğer disiplinlerle ortak çalışmalar yapılmamasının, dahası sosyal bilimcilerin kendi toplumunda üretilen kültürel ürünlerden (ve kendi bilim dalıyla doğrudan ilgili diğer disiplinler yeniliklerden/gelişmelerden/üretimden) bihaber konumda olması, Türkiye’nin özgünlüğü ile alakalı olsa gerektir.

Sonuç

Kurtuluş Kayalı’dan hareketle farklı alanların/disiplinlerin sosyolojik bilgi birikimine ve toplumu anlamaya katkılarının neler olabileceği, farklı alanların/disiplinlerin birikimlerinden yararlanmanın

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

sosyoloğun alet çantasına neler katabileceğinin tartışıldığı bu çalışmada ihtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının imkânları üzerinde durulmuştur. Sosyologların farklı alanların/disiplinlerin kaynaklarından beslenmelerinin onlara daha isabetli yorum imkânları sunabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Kayalı'nın bizatihi kendisinin de farklı alanlardan/disiplinlerden isimleri önemsedığı görülmüştür. Gelgelelim disiplinler arası yaklaşımların önemsenmesi, farklı alanların/disiplinlerin bilgi birikimlerinden/üretimlerinden yararlanmasının tek tek disiplinlerin önemsizliği anlamına gelmediğini de hatırlamak gerekmektedir. Bilim alanları içerisinde uzmanlaşma, ihtisaslaşma, belirli disiplinlerin kendi kuralları çerçevesinde kendi rüşlerini ispat etmelerinin önemini yadsımak mümkün görünmemektedir. Bu anlamda, disiplinler arası eğilimler ve çalışmaların öneminden bahsedilen bir zaman aralığında, aynı zamanda disiplinler icraatların da önemi bir kez daha hatırlanmalıdır. Ancak mezkûr disiplinler icraatlar, nitelikli çalışmaların gerekliliğini de beraberinde getirmektedir.

Çalışmada, Kurtuluş Kayalı'nın eserleri göz önünde bulundurulduğunda, farklı kaynaklardan beslenmenin toplumu anlamak noktasında çeşitli imkânlar doğurabileceği gözlemlenmiştir. Zira sosyolog olmak için de salt sosyoloji formasyonuna sahip olmanın kâfi olmadığı yine Kayalı'nın eserlerinden ve bizatihi akademik kariyerinden görülebilmektedir.

Kurtuluş Kayalı'ya göre Türk toplumunu anlamak için, diğer disiplinlerden/alanlardan isimleri de önemsemek gerekmektedir. Hatta kendisinin -yukarıda da değinilen- sıralamasına göre sosyal bilimcilerden daha çok karikatüristlerin, edebiyatçıların, sinemacıların bu topluma ilişkin olarak daha yerinde tespitlerde ve daha nitelikli tahlillerde bulunduğu bu noktada bir kez daha hatırlanabilir. Bu alanlar, doğrudan doğruya bir bilim alanı olmasa dahi, alana mensup kimi isimlerin, bir bilim insanı titizliğiyle meselelere yaklaştığı, Kayalı'ya göre aşikârdır. Hâl böyle olunca, salt akademik metinlerin ve salt akademik formasyonun içerisinde kalmanın, düşünce üretmeyi/bilimsel çalışmalar yapmayı salt akademi ile

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının
mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal
Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

özdeşleştirmenin bazı sorunları beraberinde getirebileceği
görölebilmektedir.

Kayalı'ya göre edebiyatçılar, iktisatçılar, siyasetçiler, sinemacılar,
eleştirmenler, karikatüristler, Türk toplumunu sosyologlardan daha iyi
anlayabilmekte ve daha nitelikli yorumlar yapabilmektedir. Toplumu
anlama noktalarında sosyoloğun alması gereken konumlardan biri de
söz konusu edilen farklı alanlardan beslenmek, kendi meslektaşlarına
olduğu gibi, bu alanlardaki isimleri de dikkate değer kabul etmekten
geçmektedir.

Kısacası, Kayalı'nın sosyolojik görüşleri, daima diğer alanlarla
bağlantılı olmuş ve onlardan beslenmiştir. Farklı disiplin ve alanlara
duyulan ilgi, Türk toplum gerçeğini anlamaya yönelik bir tecessüsün
beraberinde getirdiği entelektüel bir görev olarak zuhur etmiş
görünmektedir.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Kaynakça

- Abbott, A. (2013). *Disiplinlerin kaosu*. (S. Gürses, Çev.) (1. bs.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Akpolat, Y. (2018). Kurtuluş Hoca'dan Türk insanını/toplumunu, sosyolojisini, aydınını ve siyasi hayatını yeniden okumak. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(48), 91-110.
- Balcı, M. E. (2020). Önsöz. M. E. Balcı (Ed.), *Sinema ve sosyoloji* içinde (1. bs., ss. 7-20). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Becker, H. S. (2016). *Toplumunu anlatmak*. (Ş. Geniş, E. Arıcan ve M. Hazır, Çev.) (1. bs.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bora, T., Sökmen, S. ve Şahin, K. (Yay. Haz.). (2013). *Sosyal bilimleri yeniden düşünmek: Yeni bir kavrayışa doğru* (4. bs.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Boran, B. (1962, 28 Kasım). Metod açısından feodalite ve mülkiyet I - Marksist metod nedir? *YÖN Haftalık Gazete*, s. 13.
- Collini, S. (2019). Önsöz. T. Birkan (Çev.), *İki kültür* içinde (6. bs., ss. 1-81). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Çağan, K. (2009). Hermeneutik açıdan tarih ve sosyoloji. R. Yelken (Ed.), *Tarih sosyolojisi* içinde (2. bs., ss. 204-224). Ankara: Vadi Yayınları.
- Çevik. (2015, 16 Şubat). Kurtuluş Kayalı okuma kılavuzu. *Tarihhaber.net*. 24 Ocak 2022 tarihinde <http://www.tarihhaber.net/kurtulus-kayali/> adresinden erişildi.
- Değirmenci, K. (2011). Sosyal bilimlerde disiplinlerarasılığı ve disiplinler ayrılımları yeniden düşünmek. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 72-80.
- Eğribel, E. (2002). Sosyolojide öncü ülke Türkiye ya da Baykan Sezer düşüncesi üzerine. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *XX. yüzyıl—Türkiye'de sosyoloji seminer notları-3 (Sosyoloji Yıllığı kitap 9)* içinde (ss. 29-40). İstanbul: Öncü Basım Yayıncılık.
- Eğribel, E. (2016). Türk sosyolojisinin birden fazla başlangıcı ve kurumsallaşması olarak yeni bir öneri: Encümen-i Daniş-Tercüme

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Odası, Cevdet Paşa ve A. Comte'un Mektubu. E. Eğribel, U. Özcan, H. B. Kaçmazoğlu ve S. Kızılçelik (Ed.), *Türkiye'de sosyoloji: Üniversitede 101. yıl (Sosyoloji Yıllığı kitap 24)* içinde (ss. 37-54). İstanbul: Doğu Kitabevi.

Ergun, D. (1973). *Sosyoloji ve tarih: Sosyolojide yöntem sorunu* (1. bs.). İstanbul: Yar Yayınları.

G.S.M.A.D. (1999). Not. *Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı Kitap 6)* içinde (ss. 183-192). İstanbul: Çantay Kitabevi.

Gulbenkian Komisyonu. (2016). *Sosyal bilimleri açın: Sosyal bilimlerin yeniden yapılanması üzerine rapor*. (Ş. Tekeli, Çev.) (11. bs.). İstanbul: Metis Yayınları.

Gündüz, M. (2017). Türkiye'de sosyal bilimler, aydınlar, tarih, edebiyat ve sosyolojiye dair. A. Yıldız (Ed.), *Türkiye'den aydın portreleri-I: Kurtuluş Kayalı* içinde (1. bs., ss. 80-96). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Güngör Ergan, N. (2018). Türkiye'de sosyoloji. E. Burcu Sağlam, A. Öğün Boyacıoğlu ve A. Gelgeç Bakacak (Ed.), *Sosyoloji* içinde (1. bs., ss. 619-694). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Habertürk TV. (2019). *Büyük Sorular—7 Temmuz 2019 (Türkiye'de ordu ve siyaset ilişkisi nasıl gelişti?)*. <https://www.youtube.com/watch?v=Jhb-FqvHPXU> adresinden erişildi.

Kaçmazoğlu, H. B. (2002). Kurtuluş Kayalı. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *XX. yüzyıl: Türkiye sosyolojisi 3 (Sosyoloji Yıllığı kitap 9)* içinde (1. bs., ss. 53-57). İstanbul: Öncü Basım Yayıncılık.

Kayalı, K. (1994a). *Keşke herkes papağan olsa—Mizah üzerine yazılar I* (1. bs.). Ankara: Ayyıldız Yayınları.

Kayalı, K. (1994b). *Yönetmenler çerçevesinde Türk sineması* (1. bs.). Ankara: Ayyıldız Yayınları.

Kayalı, K. (1997). Siyasal ve entellektüel iktidar odaklarından uzak bir düşünce adamı olarak Hilmi Ziya Ülken'in portresi. *Osmanlı tarihçiliği (Sosyoloji Yıllığı kitap 3)* içinde (ss. 11-22). İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

- Kayalı, K. (1999a). Türk sosyologlarının tarihe yönelmeleri konusunda bazı düşünceler. *Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı kitap 6)* içinde (ss. 57-74). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kayalı, K. (1999b). 1960'lı yıllardan sonra türkiye'de sosyal bilimlerin gelip tıkanıdığı nokta. *Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı kitap 6)* içinde (ss. 141-158). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kayalı, K. (1999c). Türk Sinemasında tarihe yönelmenin sınırlılıkları konusunda bir yorum denemesi. *Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı Kitap 6)* içinde (ss. 167-181). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kayalı, K. (2002a). Baykan Sezer'in metinlerini doğru okumaya yönelmek Türkiye'de sosyal bilimlerin gelişimini daha gerçekçi bir biçimde kavramayı sağlar. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *XX. yüzyıl—Türkiye'de sosyoloji seminer notları-3 (Sosyoloji Yıllığı kitap 9)* içinde (ss. 9-23). İstanbul: Öncü Basım Yayıncılık.
- Kayalı, K. (2002b). Baykan Sezer'le diyalogumuz sürecek. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *XX. yüzyıl—Türkiye'de sosyoloji seminer notları-3 (Sosyoloji Yıllığı kitap 9)* içinde (ss. 24-28). İstanbul: Öncü Basım Yayıncılık.
- Kayalı, K. (2003). *Üstü çizilen yazılar*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Kayalı, K. (2004a). Hayatımızın şekillendirdiği roman. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 8(90/91/92), 261-266.
- Kayalı, K. (2004b). *Metin Erksan sinemasını okumayı denemek* (1. bs.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Kayalı, K. (2005). *Düşüncenin coğrafyası I: Toplumdan soyutlanmış düşünce ve direnç potansiyeli* (1. bs.). Ankara: Deniz Yayınevi.
- Kayalı, K. (2006). Türk düşüncesi çeviri kokuyor. *Anlayış Dergisi*, (36). <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?makaleid=4965> adresinden erişildi.
- Kayalı, K. (2011). *Türk düşünce dünyasında yol izleri* (4. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kayalı, K. (2012a). Türkiye'de edebiyat sosyolojisinin önündeki önemli açmazlar üzerine bazı düşünceler. K. Alver (Ed.), *Edebiyat sosyolojisi* içinde (3. bs., ss. 201-209). Ankara: Hece Yayınları.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

- Kayalı, K. (2012b). Kemal Tahir'in, durumun farkında olan ve olmayan takipçileri. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 16(181), 322-335.
- Kayalı, K. (2015a). *Ordu ve siyaset: 27 Mayıs—12 Mart* (6. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kayalı, K. (2015b). *Sinema bir költürdür* (1. bs.). İstanbul: Tezkire Yayınları.
- Kayalı, K. (2015c). Metin Erksan, Lütfi Akad ve Yılmaz Güney Türk sinemasından öte türk költürünün deli dahisi, bilgisi ve gündelik hayattan fırlayıp gelen efsanesidir. *Doğu Batı*, 18(72), 11-26.
- Kayalı, K. (2015d). Bu toplumun ruhunu anlayanlar "sosyolog" olmayan has sosyologlar ve siyasetin göbeğindeki ciddi entellektüellerdir. *Sosyoloji Konferansları*, 0(52), 463-481. doi:<https://doi.org/10.18368/IU/sk.19829>
- Kayalı, K. (2017a). *Türk sineması: Toplumunu şekillendirmenin, toplum tarafından şekillendirilmenin sosyolojisi* (1. bs.). Ankara: Bibliyotek Yayınları.
- Kayalı, K. (2017b, 1 Ekim). Toplumdaki değişimi sanat tetikler. *Yeni Şafak*. Yeni Şafak. 24 Ocak 2022 tarihinde <https://www.yenisafak.com/gundem/toplumdakidegisimisanattetikler-2798870> adresinden erişildi.
- Kayalı, K. (2018a). Gelenekselliğın ve farklılaşmanın iç içe geçmesiyle şekillenen Türk sineması geçmişten kopmadan yenileşiyor. *TRT Akademi*, 3(5), 436-443.
- Kayalı, K. (2018b). *Türk Költür Dünyasından Portreler* (4. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kayalı, K. (2018c). Türk romanı ekseninde Türkiye'yi okuma teşebbüsü ile sosyolojik metinlere yansıyan Türkiye fotoğrafı arasında bağlantı kurulabilir mi? *Edebiyat ve sosyoloji içinde* (1. bs., ss. 71-106). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kayalı, K. (2021). *Eskimeyen entellektüellere yaslanan Türk düşüncesinin dinamikleri*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Költür Yayınları.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Kayalı, K. ve Kesal, E. (2020). Bir sanatçı, entelektüel ve insan olarak Metin Erksan. M. E. Balcı (Ed.), *Sinema ve sosyoloji içinde*, (1. bs., ss. 131-167). İstanbul: Alfa Yayınları.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Kocaeli Üniversitesi - KOÜ. (2021). *Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı ile sosyal bilimler, akademi, kültür, gündelik yaşam üzerine söyleşi*. <https://www.youtube.com/watch?v=tPapP6eTqbQ> adresinden erişildi.

Kurtkan Bilgiseven, A. (1982). “Benlik duygusu” ve “biz şuuru” açısından XX. asrın tahlili. *Journal of Social Policy Conferences*, (31), 193-206.

Milli Politikalar Enstitüsü. (2021). *TÜRPAV-ULUG: Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı “Türkiye’de tarih, edebiyat ve sinemanın kesişimi”*. https://www.youtube.com/watch?v=U_7GVBIBQHE adresinden erişildi.

Orçan, M. (2014). 21. yüzyılda Türkiye’de sosyolojinin geleceği. *Sosyoloji Divanı*, (4), 53-64.

Öner, N. (2006). Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken. A. Vergili (Haz.), *Hilmi Ziya Ülken kitabı içinde* (s. XXVII-XXXVIII). İstanbul: Kitabevi.

Özdemir, M. Ç. (2008). *Türkiye’de sosyoloji (İsimler-eserler)* (C. 1-2). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Özgül, M. K. (2018). Sosyoloji, edebiyatın nesi olur? *Edebiyat ve Sosyoloji içinde* (1. bs., ss. 37-70). İstanbul: Alfa Yayınları.

Parin, S. ve Demirci, E. (2014). Türkiye’de yükseköğretimde sosyoloji öğretimi: Bir dönemselleştirme denemesi (1914-2014). *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(29), 365-386. doi:10.16917/sd.88508

Sezer, B. (2004a). Baykan Sezer’in biyografisi ile ilgili sorulara verdiği cevaplar. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *Baykan Sezer’e armağan: Baykan Sezer ve Türk sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı kitap 11)* içinde (ss. 23-30). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.

Çetin, B. (2022). İhtisas körlüğüne karşıt bir sosyoloji anlayışının mümkünlüğü: Kurtuluş Kayalı üzerine bir okuma. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 21-54.

Sezer, B. (2004b). Baykan Sezer'in Gökhan Köktürk'e Mektubu. E. Eğribel ve U. Özcan (Yay. Haz.), *Baykan Sezer'e Armağan: Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi (Sosyoloji Yıllığı Kitap 11)* içinde (ss. 31-35). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.

Sezer, B., Eğribel, E., Ertürk, R., Tüfekçioğlu, H. ve Özcan, U. (1999). Tarih ve sosyoloji. *Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı kitap 6)* içinde (ss. 11-46). İstanbul: Çantay Kitabevi.

Tarih ve sosyoloji (Sosyoloji Yıllığı kitap 6). (1999). İstanbul: Çantay Kitabevi.

TRT 2. (2019). *Doğan Hızlan ile karalama defteri | Kurtuluş Kayalı | 32. Bölüm*. https://www.youtube.com/watch?v=f_131KQkQ7M adresinden erişildi.

TVNET. (2019). *Uzun hikaye - Yerli bir aydın: Kemal Tahir*. https://www.youtube.com/watch?v=aPzQgrl_KhU adresinden erişildi.

Yokatlas.yok.gov.tr. (t.y.). 22 Ocak 2022 tarihinde <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=10195> adresinden erişildi.

Zorlu, A. (2008). Kurtuluş Kayalı. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Türkiye'de sosyoloji (İsimler-Eserler)* içinde (1. bs., C. 2, ss. 787-817). Ankara: Phoenix Yayınevi.